

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

**Tämä on alkuperäisen artikkelin
rinnakkaistallenne (kustantajan
versio).**

Viite:

Imppola, J. (2022). Väärä 10 markan seteli mallia 1882. *Keräilyuutiset*, 33(4), 54 - 58.

VÄÄRÄ 10 MARKKAN SETELI MALLIA 1882

Kuva 5. Aito 10 markan seteli vuodelta 1882. Kuva: Michael Widenius, kuvien muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

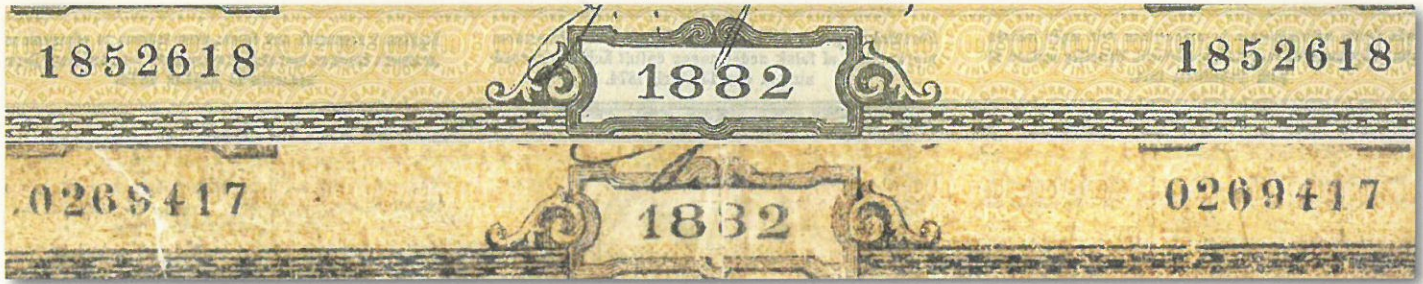
Vuoden 1882 mallin 10 markan seteli jouduttiin laskemaan liikkeelle pelkästään sen vuoksi, että mallin 1878 10-markkan setelistä ilmaantui markkinoille niin hyvä väärennös, että katsottiin parhaaksi vetää kaikki vanhan mallin punaiset mallien 1875 ja 1878 10 markan setelit pois kierrosta ja korvata ne uudella keltaisella

mallin 1882 10 markan setelillä (katso artikkeli Keräilyuutiset 2/2022).

Vaan eipä aikaakaan, kun tätä uutta malliakin ryhdyttiin väärentämään. Seuraavassa pieni sanomalehtikatsaus aiheeseen liittyvistä aikalaisista sanomalehti-uutisista.

Seteleitä rupesi ilmestymään liikenteeseen loppukesästä 1883 Turussa.

Kuva 1. Vertailua aitojen (ylhäällä) ja väärennettyjen (albaalla) sarjanumeroiden välillä. Huomaa varsin hyvä laatu. Yleisön onneksi kaikissa väärennöksissä oli kuitenkin sama sarjanumero. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

07.09.1883 Uusi Suometar no 208

- **Wääriä 10 markan seteleitä.** Suomen pankin johtokunnalle Turun konttorista eilen k:ko 4 j.pp. tulleen sähkösanoman mukaan, on Turussa eilen liikkeestä ja konttorista ilmautunut wääriä 10 markan seteleitä 1882 vuoden ulos-antoa (uutta painosta). Nämä wäärät setelit, joissa kaikissa on sama numero – 0269417 –, ovat wähän pienemmät kuin oikeat setelit ja pitkä reunus etupuolella on lewämpi. Takapuolen suomalaisessa tekstissä seisoo: "kappaaminen" kun pitää olla "kauppaaminen". Paino on yleensä karkeampaa, mutta setelit muutoin hyvin tehdyt.

07.09.1883 Nya Pressen no 243

- **Falska tiomarkssedlar** äro änyo i omlopp. Det är ej så länge sedan Finlands Bank såg sig tvungen att indraga alla sina tiomarkssedlar och utbyta dem mot nya med annan text och färg, emedan de förra blifvit föremål för en, som det syntes, i ganska stor skala bedrifven skicklig efterapning. Emmellertid tyckas äfven de nya sedlarna af 10 marks wäl blifwit föremål för en med

framgång bedrifwen efterapning. Från Åbo telegraferades nämlingen i går på eftermiddagen såwäl till Finlands Bank som till oss att derstädes under dagens lopp förekommit i rörelsen och vid Finlands Banks kontor falska tiomarks seëllar af den nya emissio- nen, alla bärade ärtal 1882 och nummer 0,269,417. Dessa falska sedlar äro något mindre än de äkta och hafwa längdbården på framsidan bredare; på ryggsidan återstår i den finska texten "kappaaminen" i stället för "kauppaaminen". Trycket är i allmänhet något gröfre, men i öfrigt påstås sedlarna vara wäl eftergjorda.

Vi anse oss böra fästa allmänhetens uppmarsambet på att, oaktadt alla de hittills upptäckta falska sedlarna bära ärtalet 1882 och nummern 0,269,417, det dock är möjligt att sedlarna af samma wälör, men annat ärtal och nummern, äfven blifwit utpräglade och att allmänheten salunda gör wäl i att hålla ögonen öppna.

Hyvin nopeasti ryhdyttiin yleisölle antamaan myös yksityiskohtaisia tunnistamista helpottavia tietoja liikkeellä olevista vääristä rahoista:

08.09.1883 Sanomia Turusta no 138

- **Wääriä kymmenenmarkan seteliä** on viime päiwinä taas ilmaantunut liikkeessä. Semmoisia on monessa paikassa annettu ja vastaanotettu, jotta niiden luku ei ole aiwan wähänen. Useimmat niistä ovat samaa numeroa 269,417. Ne ovat viimeksi ilmaantuneitten kymmenen markan setelein kaltaiset ja niin hyvin tehdyt, että niitä ensi katsabduksesta on waikeata oikeista erottaa, mutta tarkoin tutkiessa huomaa kuitenkin eroituksia. Aluksi ovat wäärät setelit kooltaan oikeita wähäsen lyhemmät. Painetut paikat eiwät myöskään ole niin selviä wäärässä kuin oikeassa setelissä. Seteliä ympäröiwä reuna on epäselwempi, "10 markkaa" ynnä sen reunat samaten, waaleat kehät 10 merkin ympärillä etupuolella soukemat, wesileimat "F. B." ja "S. P." waaleissa suorakulmioissa etupuolella eiwät ole niin teräwät kuin oikeissa, waroituksessa takapuolella setelin wäärentämisestä seisoo suomalaisessa tekstissä "kappaaminen" "kauppaaminen" sanan ja "kaisarill" "keisarill" sanan sijasta. Poliisi on tiedustellut wääräin rahojen lewittäjiä ja sen werran on selville saatu, että he ovat ulkomaalaisia ja matkustaneet kyädillä täältä torstain aamulla luultawasti Tampereen markkinoille.

Kuva 2. Vertailua aidon setelin (ylhäällä) ja vääran setelin (albaalla) etupuolen arvomerkinän ja taustapuolen suomenkielisen varoitustekstin yksityiskohtien välillä. Huomaa erityisesti rangaistustekstin aitoa paljon korkeampi fontti ja tiedotteessakin mainitut väärennöksen taustapuolen tekstin sanat "kappaaminen" ja "Kaisarill". Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

08.09.1883 Satakunta no 71

- **Wääriä 10 markan paperirahoja wuodelta 1882 on taas tullut liikkeeseen.** Kalkista wääristä rahoista on harwaittu sama numero, nimittäin 0269417. Kooltaan owat wäärät rahat wähän pienemmät oikeita, ja etupuolen pituusreunukset owat leweämmät kuin oikeissa. Kielestä on takapuolella harwaittawana se wirhe, että sanan "kauppaaminen" asemasta on "kappaaminen". Muuten owat rahat hywin tehtyjä, waikka painos on wähän paksumpaa.

08.09.1883 Aura no 105

- **Wäärennettyjä 10-markan seteliä on täällä näinä päriwinä tarwattu liikenteessä.** Ylimalkaan ne owat hywin tehtyjä ja ensi katsannossa sangen eksyttäwiä, mutta likemmin tarkastellessa huomaa pian muutamia eroawaisuuksia, Wääräin setelien koko on ensiksikin wähempi kuin oikeain, sitte owat laitain reunukset wäärissä tummemmat niin kuin kaikki setelissä käytetty musta wäri ylipäänsä. Laitareunuksien kulmissa olewia 10 numeroja ympäröiwät neliskulmaiset kehät owat epäselwiä, niin kuin myös yleensä seteleissä löytywä pranttii. Waroituksessa setelein wäärentämisestä on helposti huomattawa wirhe: "kappaaminen", kuin pitäisi oleman kauppaaminen. Sitä paitsi on samassa riwissä huomattu wirhe "Kaisarill". (= Keisarill). Setelin toisella puolella on sanassa "kullassa" kirjain u ylös-alaisin. Merkille on myös pantu, että wäärät setelit kantawat numeroa: 0269417 sekä että niistä on pankkiwirkamiesten nimet: Troil ja Ignatius.

Monenlaisia huhuja käy wääräin setelein lewittäjistä ja luullaanpa jo hiukan päästyn niiden jäljille.

Kuva 3. Vertailua aidon (vasemmalla) ja wäärennetyn (oikealla) seteleiden etupuolen kummien arvomerkitöjen sekä vaakunoiden välillä. Huomaa uutisessakin mainittu epäterävä painojälki, jonka huomaa erityisesti kulman neliskanttisessa 10-kuviossa. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

Kuva 4. Vertailua aitojen (ylhäällä) ja wäärennettyjen (alhaalla) allekirjoitusten (Troil ja Ignatius) välillä. Huomaa myös alla olevan wäärennökseen sana "knllassa". Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

Kuva 5. Aito 10 markkaa 1882, etu- ja taustapuolet. Setelin arvo kuvan kaltaisessa erittäin harvinaisessa loistokunnossa noin 5 000 euroa. Kuvat: Michael Widenius, kuvien muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

Kuva 6. Väärennetty 10 markkaa 1882, etu- ja taustapuolelta. Väärennöksen (jotka ovat yleensä varsin huonokuntoisia) arvo keräilymarkkinoilla on noin 500 euroa. Kuvat: Michael Widenius, kuvien muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

Yleisö sai siis varsin laajasti kautta Suomen tietoa näistä uusista 10 markan seteleiden väärennöksistä. Kuvia vääreistä setelistä ei tuon ajan painoteknisten puutteiden takia voitu julkaista, mutta kuvat olivat varsin yksityiskohtaisia.

Nykyisin on painotekniikka selvästi edistyneempää, joten seuraavassa hieman kuvia kyseisistä väärennöksistä. Erityiskiitos Michael Wideniukselle, joka luovutti hallussaan olevan väärenteen kuvat käytettäväksi tässä artikkelissa.

Tapahtumat kirjoittivat Waasan Lehden kirjoittajan antamaan lukijoilleen jopa filosofisia elämänohjeita rahaan liittyen:

13.09.1883 Waasan Lehti no 70

Wääristä rahoista.

Ehkä raha itsestään ja semmoisenaan on ihmiselämän tarpeiksi aiwan kelpaamaton, on se kuitenkin metallinsa tähden ja sen vuoksi, että sillä saadaan itselleen vaihettua kaikenmoisia elämän tarpeita ja mukavuuksia, suuremmissa arvossa kuin muut maailman tavarat; ja se paljousmäärä, jonka kukin ihminen omaa tätä mihinkään välittömästi kelpaamatonta ja kaikkiin välillisesti kelpaavaa tavaraa, siis määrää jokaiselle heidän elämänsä onnen ja mukavuuden.

Sentähden on myöskin jokaisella ihmisellä halu omata tätä tavaraa, rahaa, miten mahdollisimmasti suurimman paljousmäärän. Wirkamies, korkoniekka, maanviljelijä, keinottelija, palkkalainen y. m. eivät sitä mielestänsä milloinkaan saa liian paljon, mutta useimmissa tapauksissa liian vähän. Ja useimmat ihmiset sen vuoksi saavatkin wiettiä mitä mahdollisimman kurjinta elä-

mää. Tällaisen arwon tekee korwalle rahalle, kuten tiedetään, se kullon taikka hopean paljous, jonka se sisältää, ja setelirahalle se näitten metallien määrä, jonka pantit owat sitoneet niistä maksamaan. Tällaosena siis on rahalla, tawaranakin, semmoinen wissi arwonsa, että kaikkina maailman aikoina on siellä ja täällä löytynyt kyllä kurjia ihmisiä, jotka owat yrittäneet sitä wäärentää ja siten petollisuudella päästä onnellisiksi.

Wäärin rahain walmistuksella owatkin kaikki maailman kansallisuudet itseään kunnostaneet ja – tabranneet. Sillä missäpä maassa ei olisi, huolimatta uhkaavista rangaistuksista, silloin tällöin semmoisia tehty ja ainakin yritetty tehdä.

Jos kaikki tuomiokirjat selailtaisiin ja wäärin rahain tekijäin ja kauppaajain tutkinnot ja tuomiot näkymölle tuotaisiin, niin niistä warmaan esiytyisi rikossarja semmoinen, että sitä nähdessään itse kukin hämmästyisi; eiwätkä kuitenkaan wäärin rahain walmistajat ja kauppaajat likimainkaan kaikki joutuneet oikeuden käsiin, waan kenties useimmat owat eläneet ja kuolleet kunniallisina ihmisinä. Wanhempana aikaan olivat setelirahat wäheemmän mutkallisia, kuin nykyään ja sen vuoksi siis helpompia mukailla. Nykyisimpinä aikoina onkin hywin harwoin meidän maassamme tawattu niin hywästi walmistettuja wääriä seteleitä, ettei niitä jotenkin kerwästi olisi woiu eroittaa oikeista rahoista; sillä semmoinen työ nykyaikana tietysti waatii suurta näppäryyttä ja kemian tuntemista, jota jälkimmäistä ei suomalaisilla wielä paljon ole. Peri wuotta takaperin kuitenkin ilmaantui hywin taitarwan käden walmittamia 10 markan seteleitä liikkeeseen, jonkatähden koko rahalaji wedettiin sisään ja

laitettiin sijaan uusia, wähän toisinnettuja seteleitä, jotka wast'ikään owat liikkeeseen joutuneet. Mutta niin uusia, kuin nämä setelit owatkin, owat nekin jo saaneet wierrellensä yhtäläisiä äpäri-weljeiksi, kuin nuo entisetkin.

Niinhywin entiset kuin nykyisetkin wäärät setelit, warsinkin entiset, owat jotenkin hywää tekoa, joka osoittaa että wäärin rahain tekijät owat waisastuneet samassa suhteessa kuin oikeinkin. Edelliset 10 markan wäärät setelit olivat parempaa käsi-alaa kuin nykyiset; sitäpaitse eiwät ne kaikki sisältäneet samaa numeroa, niin kuin nämä tekewät. On siis luultawa, että eiwät ne molemmat ole lähteneet samasta tehtaasta. Että nämä uudet wäärennetyt kymmen-markkaiset owat kooltansa wähän pienempiä kuin oikeat rahat sekä muutenkin tölppämäisempää tekoa, woidaan ne huokeasti erottaa wasta mainituista. Lähemmin katsoen jälleen on niissä sanan: "kauppaaminen" sijasta "kappaaminen", "keisarill" sijasta "kaiserill" ja "setelistä" sijasta "setetistä".

Näihin asianhaaroihin katsoen eiwät semmoiset wäärät rahat, kuin nuo uudet kymmen-markkaiset, suuria merkitse, sillä, kuten jo lausuimme, jokainen woi ne huokeasti eroittaa oikeista seteleistä. Mutta otaksuttawa sentään on, että yleisö rupeaa kammomaan kaikkia 10 markan seteleitä, josta asioimistomissa tietysti taasen hetkeksi aikaa syntyy häiriötä ja ikäwiä selkkauksia, ne kuitenkin hälwäiwät jälleen niin pian kuin yleisemmin tullaan tuntemaan, minkä näköisiä mokomat paperi liput owat.

Mutta missä on semmoisia walmistettu, on kysymys, jonka perille ei woelä ole päästy. Entisten wäärin setelien tekijää ei ole ollenkaan keksitty, kuitenkin otaksutaan,

että ne, samoin kun nämät uudetkin, ovat ulkomaalaista tekoa. Suomalainen kieleemme on ulkomailla niin outo – ja se on tällä keralla meille eduksi –, etteivät ulkomaalaiset rahan tekijätkään ole sitä voineet wirheettömästi mukailla, waan ovat kaikkene neroneen saaneet ”raboibinsa” ikäviä ”painowirheitä”. Tämä onkin selwä todistus siitä, että ne ovat ulkomaalaista teos-alaa, mutta minkä maalaista?

Ehkä asia wielä on selwoittämättä, luullaan kuitenkin jo oltawansa mestareitten kintuilla. Menneellä wiikolla on, näet, Turussa oleksinut kaksi outoa miestä ja, niin kuin luullaan, ruotsalaisia, jotka useasta kaupapuotista ovat semmosilla raboilla ostaneet papirossi tukun. Kun puotimiehet ovat huomanneet moisia raboja saaneensa, syntyi kaupungissa hälinää ja poliisit rupesivat raba-miehiä etsiskelemään; mutta tästä ei selwinnyt mitään muuta, kuin että weijarit olivat maantietä myöten jo lähteneet Tampereen markkinoille. Asia ilmoitettiin säb-köteitse heti Tampereelle, mutta siellä ei ole huomattu mitään semmoisia. Helsingissä on sitawastoin pari epäiltäwää henkilöä nähty kuljeksiwan, mutta he ovat aina käyttäneet niin, ett’ei poliisin ole sopinut heihin ryhtyä.

Väärää rahaa liikkui pian koko maassa, ja arvailu niiden alkuperästä kiihtyi:

Kuva 7. 10 markan kultaraha vuodelta 1882. Aiemmin epäkäytännöllisinä pidetyt ja siksi heikosti kiertäneet 10 markan kultarahat saivat väärennösten takia suurta suosiota. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

Kuva 8. 12 markkaa 1882 C. No 176743, etu- ja taustapuolet. Laskettu liikkeelle ilmeisesti huhtikuussa 1882. Setelin arvo kuvan kaltaisessa kunnossa noin 1 000 euroa.

Kuvat: Michael Widenius, kuvien muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

20.09.1883 Savonlinna no 38

– **Wääriä 10:n markan seteliä** on taas liikkeessä Turussa ja ehkä muuallakin. Täällä niistä ei ole mitään tietoa. Wäärät eroitetaan helposti nykyisistä uusista 10:n markan setelistä siitä, että ne ovat hiukan pienemmät ja sana keisarill. on kaiserill. (wiittaa saksalaiseen alkuperään); kauppaaminen on wäärissä kuppaaaminen ja niissä ei näy wesipuustarweja F. B. ja S. P. walon läpi, niin kuin oikeissa näkyvät. Wäärillä seteleillä ovat kaikilla samat n.rot – 0,269,417. – Nämät tuntomerkit tarkastettua ei kenenkään tarwitse olla kahden waiheissa, tunteaksensa mitkä ovat wäärät, mitkä oikeat. Muuten asiasta pääsee, kun ei ota ollemaan vastaan 10:n markan seteleitä, koko maassamme ovat waan kultarahat laillisena maksun wälittäjinä. Kumminkin on ensin paras tarkastaa. – Wäärentäjiin perillä kuulutaan oltawin; he ovat ulkomaalaisia.

Tämän väärennösaallon tekijöistä ei kuitenkaan koskaan saatu varmaa vihiä,

ilmeisesti juuri sen vuoksi, että jäljet johdivat ulkomaille. Eräs numismaattinen ja rahataloudellinen seuraus tästä episodista olikin, että vuonna 1882 lyötiin runsaasti (386 040 kappaletta – siihen astisista lyöntimääristä suurin) 10 markan kultarahoja, jotka kiersivätkin tavallista laajemmin nyleisessä rahaliikenteessä ihmisten suhtautuessa epäilevästi 10 markan setelirahoihin.

Myös mallin 1862 12 markan seteleiden C-sarjan vuoden 1874 marraskuussa päättyneitä tuotantoa jatkettiin ja näitä seteleitä laskettiin liikkeelle 18.3. – 17.11. 1882 vielä 25 000 kappaletta (C. No 167001 – 168000 sekä C. No 170001 – 196000).

Vasta mallin 1889 10 markan seteli, joka laskettiin liikkeelle 15. 11. 1890, palautti lopullisesti yleisön uskon 10 markan setelirahoihin.

Jorma Imppola, SeAMK

Kuva 9. 10 markkaa 1889, etu- ja taustapuolet. Laskettu liikkeelle loppuvuodesta 1890. Setelin arvo kuvan kaltaisessa huippukunnossa noin 1 000 euroa. Kuvat: Michael Widenius, kuvien muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.